

تحولات ساختاری-کارکردی پس از تبدیل نقاط روستایی به شهر (مورد: شهر کانی سور- شهرستان بانه)

دکتر عبدالرضا رحمانی فضل‌ی، استادیار گروه جغرافیا دانشگاه شهید بهشتی
مجید پریشان، دانشجوی مقطع دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه تربیت مدرس و
مربی دانشگاه پیام نور

چکیده

سکونت‌گاه‌های انسانی بعنوان یک فضای جغرافیایی، همواره تحت‌تأثیر ساخت‌ها و روابط مختلف دچار تغییراتی در ساختار و عملکرد خود شده‌اند. بررسی، شناخت، و تفسیر نحوه تحولات ساختاری-کارکردی آن‌ها، مخصوصاً تحولات پس از نقش‌پذیری شهری سکونت‌گاه‌های روستایی بزرگ که نقطه آغازین شهرهای کوچک و متوسط در آینده هستند، می‌تواند گام مؤثری در توسعه آن‌ها باشد. لذا در این مقاله با استفاده از روش پیمایشی، مطالعات میدانی و اسنادی تحولات ساختاری کارکردی سکونت‌گاه کانی سور، پس از نقش‌پذیری شهری موردبررسی قرار گرفته است. در مجموع، از فرایند بررسی تحولات ساختاری-کارکردی کانی سور پس از شهرشدن می‌توان دریافت که ایجاد ساختارها جدید، تغییراتی در بافت کالبدی شهر، ساختار مدیریتی و ... به وجود آورده است و همچنین افزایش کمی و کیفی امکانات آموزشی، کاهش مهاجرفرستی و افزایش مهاجرپذیری، کاهش نقش فعالیت‌های زراعت و دامداری و افزایش فعالیت‌های خدماتی و اداری، انواع امکانات و خدمات، بهبود نظم هندسی آرایش فضایی مسکن، تغییر در روابط و مناسبات سکونتگاه‌های و ... از جمله تغییراتی بوده که در ساختارها و عملکردهای سابق به وجود آمده است.

هرچند که تحولات ساختاری-کارکردی به وجود آمده پس از نقش‌پذیری شهری، جنبه‌های منفی همچون کاهش نقش فعالیت‌های زراعت و دامداری، افزایش هزینه‌های زندگی (آب، برق و ...)، افزایش قیمت زمین و رواج بورس بازی زمین داشته است، اما

جنبه‌های مثبت آن همچون افزایش کمی و کیفی خدمات، کاهش مهاجرفرستی و افزایش مهاجرپذیری و.. بیشتر از جنبه‌های منفی آن بوده است، در نتیجه روندتحولات پس از شهرشدن کانی‌سور رو به جلو بوده و بیشتر مثبت می‌باشد.

کلید واژه: تحول، روستا- شهر^۱، ساختار^۲، کارکرد^۳، کانی‌سور

۱- مقدمه

روستا اولین شکل از حیات اجتماعی انسان در یک عرصه طبیعی است که از ویژگی‌های متعدد طبیعی و محیطی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، تاریخی و کالبدی برخوردار است. تحول و دگرگونی در فعالیت‌ها و ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی سکونت‌گاه‌های روستایی بعنوان یک پدیده پویا از طریق گسترش فیزیکی و کالبدی روستا، افزایش کارکردها و افزایش جمعیت در سکونت‌گاه مشخص می‌شود که در این میان تعدادی از سکونت‌گاه‌های روستایی با تقویت و افزایش کارکرد خود، سایر سکونت‌گاه‌ها را به خود وابسته می‌کنند و از رشد و گسترش قابل توجهی برخوردار می‌گردند. تقویت روستا در زمینه‌های فوق شکل‌گیری و تبدیل به سکونت‌گاه شهری را در پی خواهد داشت. به عبارتی دیگر شکل‌گیری و تقویت نهاده‌های اقتصادی، اجتماعی و افزایش جمعیت در یک سکونت‌گاه روستایی و قرارگرفتن در مرکز مبادلات و مراودات اجتماعی و اقتصادی در یک بستر جغرافیایی آن را به یک کانون یا نقطه شهری تبدیل می‌کند. صرف‌نظر از سکونت‌گاه‌هایی که از بدو تأسیس به صورت شهر شکل می‌گیرند، بسیاری از سکونت‌گاه‌های روستایی که با جریان اسکان جمعیت مهاجر در آن و افزایش کارکردها مواجه می‌شوند، پس

¹ Rurban

² Structur

³ Function

از طی یک دوره انتقالی، ظهور کارکردهای اقتصادی و سیاسی، شکل‌گیری چهره شهری از بعد کالبدی و خدمات زیربنائی، در نهایت با تأیید قانون به عنوان شهر شناخته می‌شوند. (گلی، ۲، ۱۳۷۶) بنابراین می‌توانیم بگوئیم، سکونت‌گاه‌های انسانی اعم از (شهری و روستایی) به عنوان یک فضای جغرافیایی خواسته یا ناخواسته، همواره تحت تأثیر عوامل گوناگون طبیعی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و سیاسی در طول زمان در حال تغییر، تحول و تکامل بوده‌اند و در میان عوامل مؤثر بر روند تحولات بوجودآمده در فضاهای سکونت‌گاهی، نقش برنامه‌ریزی‌های انسانی مخصوصاً در سده اخیر به عنوان عامل برتر به منظور توسعه و بهبود آنها از اهمیت بیشتری برخوردار بوده است. بررسی، شناخت و تفسیر نحوه تحولات ساختاری-کارکردی آنها، مخصوصاً تحولات پس از نقش‌پذیری شهری سکونت‌گاه‌های روستایی بزرگ که نقطه آغازین شهرهای کوچک و متوسط در آینده هستند، می‌تواند گام مؤثری در توسعه آنها باشد. بررسی، شناخت، و تفسیر نحوه تحولات ساختاری-کارکردی آنها، در راستای تغییرات آگاهانه در فضاهای سکونت‌گاهی انسانی، به منظور توسعه و بهبود آنها در کشور ما، می‌تواند به تغییر در معیارهای تعیین شهر در قانون تقسیمات کشوری کمک کند. به ویژه آنکه سرعت این تغییرات در کشور ما قابل توجه بوده به طوری که طی یک سال از ۱۳۷۸ تا ۱۳۷۹ تعداد ۳۵۷ سکونت‌گاه روستایی به شهر تبدیل شده است.

در شهرستان بانه واقع در استان کردستان نیز در راستای تحقق این سیاست‌ها در سال ۱۳۷۹، ۳ سکونت‌گاه روستایی تبدیل به شهر شده‌اند. شهر کانی‌سور نیز در ۱۰ کیلومتری شمال غربی شهرستان بانه، واقع بر سر راه جاده ارتباطی شهرستان‌های بانه- سردشت یکی از این ۳ نقطه سکونت‌گاهی روستایی است که از تاریخ ۱۳۷۹/۳/۱۲ تبدیل به شهر شده است. لازم به ذکر است که این

شهر هنوز هم به دلیل حفظ پاره‌ای از ویژگی‌های روستایی می‌تواند روستا-شهر نیز تلقی شود. بی‌تردید تبدیل روستای کانی‌سور به شهر منجر به تحولات کمی و کیفی در ابعاد مختلف در ساختار و کارکرد آن شده است و در این زمینه علاوه بر ارتقاء جایگاه کانی‌سور در سلسله‌مراتب سکونت‌گاهی می‌توان به تغییرات کمی و کیفی دیگری همچون تغییر در بافت کالبدی روستا، کاربری اراضی، ساختار جمعیتی، درآمد، زیرساخت‌ها، تجهیزات، امکانات و خدمات رفاهی در ساختار آن اشاره نمود. به یقین، تحولات ساختاری ناشی از تبدیل روستای کانی‌سور به شهر در ابعاد مختلف کارکرد آن را نیز، تحت‌تأثیر قرار داده و نهایتاً منجر به ایجاد الگوی ساختاری-کارکردی متفاوت با قبل شده است. در راستای شناخت و تبیین بهتر این تغییر و تحولات، سعی شده که فرایند تاریخی تحولات به وجود آمده، مخصوصاً، دو دوره زمانی (۵ سال قبل و بعد از شهرشدن) موردتوجه قرار گیرد. بر این مبنا، این مقاله با مطالعه‌ای عمیق و سیستماتیک، در پی شناخت ابعاد مختلف این تحولات و اثرات آن، درصدد پاسخ‌گویی به سوال زیر می‌باشد. با تبدیل روستای کانی‌سور به شهر چه تحولاتی در ساختار و کارکرد آن بوجود آمده است؟

در راستای دستیابی به پاسخ سوال مذکور، در ادامه با طرح این فرضیه که تحولات ساختاری-کارکردی شهر کانی‌سور باعث افزایش و بهبود عملکردهای خدماتی شده است سعی شده تا با استفاده از روش‌ها و تکنیک‌های مختلف، تحولات ساختاری-کارکردی سکونت‌گاه کانی‌سور، پس از نقش‌پذیری شهری موردبررسی قرار گیرد.

۲- پیشینه تحقیق

پیشینه درفرایند یک تحقیق علمی نقش مهمی در حذف خطاهای، جلوگیری از دوباره کاری و روشن نمودن فرضیه‌های تحقیق دارد. (افتخاری، ۱۳۸۵)

- حسن ایزدی خرامه در سال ۱۳۷۸ در رساله دکترای خود، تحت عنوان تبدیل روستا به شهر و نقش آن در توسعه روستایی، «مطالعه موردی؛ استان فارس» اثرات تبدیل روستا به شهر را در ۲۱ شهر از شهرهای استان فارس را که طی دوره زمانی (۷۷-۱۳۶۸) تبدیل به شهر شده بودند را مورد مطالعه قرار داده است.

«ارزیابی سیاست ایجاد شهرداری در روستاهای بزرگ» در سال ۱۳۷۵ از سمت دفتر برنامه‌ریزی عمرانی کشور به مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری وزارت کشور واگذار شده و هم اکنون مراحل نهایی خود را طی می‌کند.

در این پروژه، در ابتدا از سه منظر اجتماعی، اقتصادی و کالبدی به ارزیابی این‌گونه از سکونت‌گاه‌ها پرداخته است. مثلاً در بخش اقتصادی تلاش شده تا وظایف شهرداری‌ها را مشخص نموده و آن را مبنایی برای ارزیابی، پیامدهای اقتصادی عملکردهایی که می‌بایست مبنای این وظایف باشند، قرار دهد، لذا در این راستا به بررسی نقش شهرداری‌ها در زمینه‌های سرمایه‌گذاری، اشتغال، تولید، و موفقیت منطقه‌ای پرداخته است. در بخش مطالعات کالبدی، به تأثیر ایجاد شهرداری بر کالبد روستاهای بزرگ یا شهرهای تازه تأسیس، پرداخته با این نگرش که هر تغییری موجب تغییراتی در سطوح دیگر می‌گردد.

در مجموع نتایج اولیه پروژه نشان داده، که تبدیل روستا به شهر می‌تواند تأثیراتی به شرح زیر داشته باشد.

- تأثیر تبدیل روستا به شهر در ایجاد اشتغال، از طریق سرمایه‌گذاری شهرداری برای انجام وظایف خویش و تأسیس شهرداری؛

- تأثیر تبدیل روستا به شهر در دگرگونی موقعیت منطقه‌ای روستاهای تبدیل شده به شهر و تحول در حوزه نفوذ آن؛
- تأثیر تبدیل روستا به شهر در کالبد آن در سه سطح، کلان (تأثیر بر پیکره و ساختار نظام شهری کشور)، سطح میانه یا منطقه (نقشی که به عنوان یک مکان مرکزی در بهینه‌نمودن خدمات‌رسانی و ارتباطات اقتصادی که در منطقه ایفا می‌کند) و در سطح خرد یا محلی یا خود شهر (که منجر به تغییراتی در سیما و بافت، جهات و میزان توسعه کالبدی، کاربری اراضی زیرساخت‌ها و تجهیزات و تأسیسات شهری و .... می‌شود) خواهد گردید.
- در بخش دیگری از پروژه، با انتخاب ۲۱ شهرداری تازه تأسیس شده در استان‌های مختلف کشور و براساس اطلاعات میدانی سال ۱۳۷۶ عوامل موفقیت شهرداری‌ها را از دو بعد سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مورد بررسی قرار داده است. در گرو توانمندی سخت‌افزاری «حجم انباشت سرمایه و ابزار» و توانمندی نرم‌افزاری «نیروی انسانی کارآمد و مشارکت مردمی» در نظر گرفته شده و جهت ارزیابی شهرداری‌ها در عملکردهای تعریف شده برای آنها، هر کدام از توانمندی‌های فوق، توسط شاخص‌هایی مورد بررسی قرار گرفته‌اند.
- نتایج به دست آمده از این بخش از مطالعه به شرح زیر می‌باشد.
- در زمینه سخت‌افزاری، ۸۳/۳ درصد از متغیرها ناشی از عدم موفقیت در این بخش و تنها ۱۶/۶ درصد از متغیرها موفقیت در این زمینه را نشان می‌دهد. در مجموع به این نتیجه رسیده‌اند که شهرداری‌های تحت پژوهش در زمینه سخت‌افزاری موفق نبوده یا دچار کمبود در این زمینه هستند.
- در زمینه نرم‌افزاری در مقوله نیروی انسانی کارآمد ۱۰۰ درصد متغیرها عدم موفقیت در این زمینه یا عدم توانایی شهرداری‌ها را در جذب افراد متخصص

و با تجربه را نشان داده است. همچنین در این قسمت در زمینه مقوله مشارکت در ۱۰۰ درصد از شهرهای موردنمونه، مشارکتی که بتواند جوابگوی کارهای شهرداری باشد وجود نداشته است و مردم در هیچ زمینه‌ای مشارکت نداشته‌اند. در مجموع در این پروژه، فلسفه وجودی فرایند تبدیل نقاط روستایی بزرگ به شهر یا سیاست ایجاد شهرداری در روستاهای بزرگ را به علت نگاه خاص سیاست به بهینه‌سازی نظام سلسله‌مراتب سکونت‌گاهی، از بین‌بردن فاصله اجتماعی، اقتصادی و... بین شهر و روستا، و کمک در جهت دستیابی به یکی از اهداف عالی نظام جمهوری اسلامی ایران یعنی گسترش عدالت اجتماعی، مفید دانسته و موفقیت تأسیس سیاست ایجاد شهرداری در روستاهای بزرگ را مشروط به انتخاب مقرر عوامل (site) و موقعیت (situation) کانون موردنظر و توجه اصولی به (فرایند قبل از انتخاب) و عوامل بیرونی (عوامل بعد از انتخاب) می‌داند.

- حبیب‌الله طاهرخانی در سال ۱۳۷۸ در مقاله‌ای تحت‌عنوان، تبدیل روستاهای بزرگ به شهر (نگاهی به یک سیاست) معیارهایی را که در قانون برای تبدیل روستا به شهر ذکر شده به چهار دسته به شرح زیر تقسیم‌بندی نموده است:

- ۱- معیار جمعیتی ۲- (کالبدی) بافت ساختمانی ۳- برخورداری از خدمات
- ۴- دامنه و نحوه ارتباط با حوزه نفوذ.

طاهرخانی در جهت تفکیک شهر از روستا، معیار جمعیت را به عنوان معیار اصلی و سایر معیارها همچون فعالیت، اشتغال و... رامعیارهای مکمل عنوان می‌کند و در ادامه به اثرات احداث شهرداری در یک نقطه سکونت‌گاهی، در دو بعد مثبت و منفی قضیه پرداخته و به نتایج زیر رسیده است.

- تبعات منفی سکونت‌گاه‌های روستایی تبدیل شده به شهر رواج سوداگری زمین و خارج شدن زمین‌های کشاورزی از چرخه تولیدمی‌باشد. البته یادآور می‌شود که با سیاست‌گذاری درست می‌توان این مشکل را حل نمود.

- تبعات مثبت این سیاست را که در سه بعد اقتصادی، اجتماعی- جمعیتی و کالبدی موردبررسی قرار گرفته است.

وی علی‌رغم برخی اثرات منفی سیاست، بر ضرورت تبدیل روستا به شهر تأکید داشته و موفقیت این سیاست را در شرایط کنونی به انتخاب صحیح مقر و موقع کانون موردنظر، ایجاد شرایط لازم برای احداث شهرداری، برخورداری از حوزه نفوذ و پتانسیل اقتصادی مناسب دانسته و اعتقاد دارد که در صورت ایجاد شرایط لازم جهت تبدیل روستا به شهر، اثرات منفی سیاست تبدیل، به مراتب کمتر از اثرات منفی آن می‌باشد. وی در نهایت به بیان معیارها و توصیه‌هایی جهت تبدیل روستا به شهر پرداخته و تدوین معیارها و ظوابط برای تبدیل روستا به شهر را تا حدودی وابسته به نوع نگرش به نقش و کارکرد شهرهای کوچک در نظام سکونت‌گاهی کشور می‌داند.

- در سال ۱۳۸۳ علی گلی «تحلیل فرایند گذار از روستا به شهر و طراحی مدلی برای شناسایی روستاهای در حال گذر در ایران» به این نتیجه رسیده که در کشور ما، فرایند تبدیل سکونت‌گاه روستایی به شهر بدون هیچ‌گونه شناخت و ارزیابی مقدماتی صورت می‌گیرد و بسیاری از سکونت‌گاه‌ها در شرایطی به شهر تبدیل می‌شوند که از پیش نیازها و زیرساخت‌های لازم و ضروری شهری برخوردار نیستند، لذا این امر زمینه‌ساز مشکل برای برنامه‌ریزان شهری و روستایی می‌شود.

وی یادآور می‌شود سکونت‌گاه‌های روستایی که به شهر تبدیل می‌شوند، صرفه‌نظر از آن که از نظر ملاک‌های قانونی چه موقع به آستانه‌های تعیین شده می‌رسند معمولاً یک دوره گذار یا انتقال را طی می‌نمایند که برنامه‌ریزان باید در این دوره، تدابیری جهت ایجاد آمادگی برای تبدیل شدن به شهر را در این سکونت‌گاه‌ها به وجود آورند.

- زهره فنی سال ۱۳۸۲ در کتاب «شهرهای کوچک رویکردی دیگر در توسعه منطقه‌ای» ضمن بررسی تجربه شهرهای کوچک، کارکرد آنها در ابعاد گوناگون توسعه منطقه‌ای موردتوصیه قرار داده و آنها عامل مهمی در سامان‌دهی به نظام استقرار جمعیت‌ها می‌داند.

۳- روش تحقیق

در این تحقیق روش تحقیق، روش نگرش سیستمی به شهر بود. اما از آنجائیکه مطالعه و بررسی شهر کانی‌سور همانند دیگر نقاط شهری از پیچیدگی خاصی برخوردار بود، نه تنها از یک دیدگاه یا زاویه علمی نمی‌توان به چگونگی کم و کیف موضوع مطالعاتی در ابعاد مختلف پرداخت، بلکه در جهت تبیین بهتر موضوع دیدگاه‌ها و نظریات موجود در ارتباط با تحقیق، همچون ساختارگرایی و کارکردگرایی و یا هر دیدگاه علمی دیگر که روند درک و فهم موضوع را تسهیل نماید بهره گرفته شده است.

همچنین روش جمع‌آوری اطلاعات به صورت اسنادی، میدانی و پیمایشی است. قسمت اسنادی از طریق مطالعات کتابخانه‌ای انجام گرفته و کار میدانی و پیمایشی شامل مشاهدات مکرر از محدوده مورد مطالعه، انجام مصاحبه و تکمیل پرسشنامه بوده است. بنابراین این تحقیق در چهار مرحله: الف) تهیه و تدوین

چارچوب تحقیق. ب) جمع آوری اطلاعات. ج) تجزیه و تحلیل اطلاعات و د) جمع‌بندی و آزمون فرضیات انجام گرفته است.

لازم به ذکر است که جامعه آماری این تحقیق، خانوارهای شهر کانی‌سور و مراکز و مؤسساتی می‌باشند که در نتیجه این تحول به وجود آمده‌اند یا دچار تغییر شده‌اند، جهت جمع‌آوری اطلاعات از میان این خانوارها و مؤسسات با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده مبادرت به امر پرسشگری شد. با توجه به تعداد ۲۲۰ خانواری شهر کانی‌سور (خانه بهداشت کانی‌سور، ۱۳۸۴) ۲۵ درصد از این خانوارها و همچنین، مراکز و مؤسساتی نظیر بخش‌داری که در جریان این تحولات دچار تغییر شده‌اند و یا مراکز و مؤسساتی دیگر نظیر شهرداری که در نتیجه این تحولات به وجود آمده‌اند، به صورت نمونه‌ای جهت امر پرسشگری انتخاب شده‌اند.

در راستای دستیابی به اهداف فوق، ضمن بهره‌گیری از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی، از نرم‌افزارهای کامپیوتری چون Exel, Arcview, Autocad استفاده شده است.

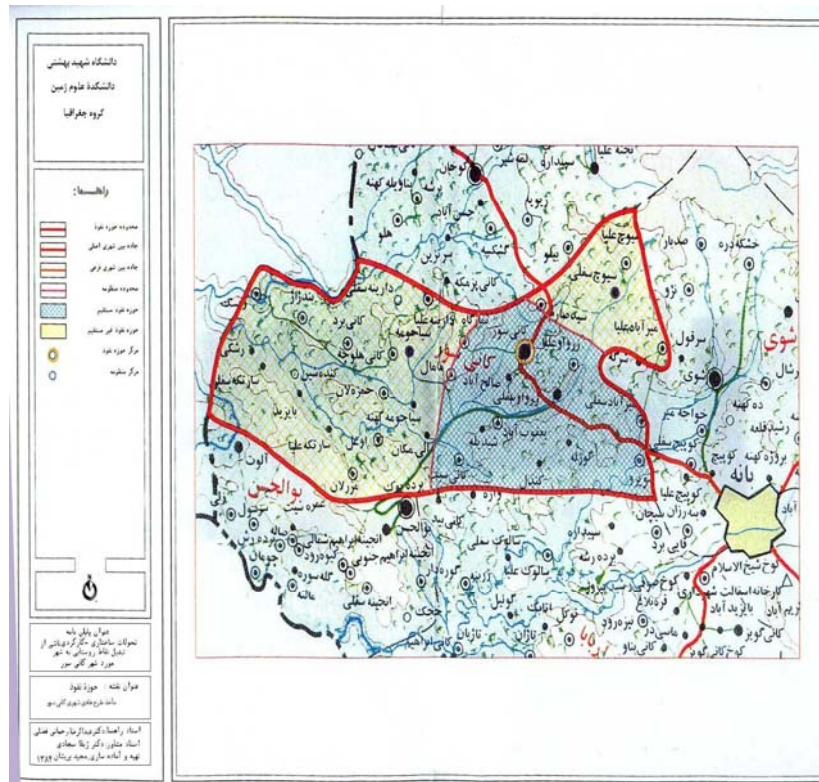
۴- معرفی منطقه مورد مطالعه:

شهر کانی‌سور از لحاظ موقعیت مطلق در ۴۵ درجه و ۴۵ دقیقه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۵۳ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. از نظر طبیعی در منطقه کوهستانی با موقعیت کوهپایه‌ای قرار دارد. و ارتفاع متوسط آن از سطح دریا ۱۶۵۰ متر می‌باشد. از نظر موقعیت نسبی در فاصله ۱۷ کیلومتری شمال غربی شهر بانه و از طرفی دیگر در ۷۵ کیلومتری جنوب شرقی شهر سردشت واقع شده است. جاده بانه- سردشت از میان شهر کانی‌سور عبور می‌کند و ارتباط این شهر را

با سایر شهرها و نقاط روستایی واقع بر سر این جاده ارتباطی ممکن می‌سازد. این شهردر حال حاضر مرکز دهستان کانی‌سور بوده و بدین لحاظ به تمامی سکونت‌گاه‌های روستایی دهستان سرویس‌دهی می‌کند و ارتباط آن با روستاهای دهستان و روستاهای اطراف از طریق راه‌های آسفالته، شنی، خاکی و مالرو برقرار می‌باشد و نهایتاً از لحاظ موقعیت سیاسی-اداری، بر مبنای تقسیمات سیاسی-اداری تا سرشماری سال ۱۳۶۵، شهر کانی‌سور به عنوان یک نقطه روستایی جزء دهستان دشت تال از توابع بخش نمشیر شهرستان بانه شناخته می‌شد. در سرشماری سال ۱۳۷۵ از کانی‌سور تحت عنوان دهستان کانی‌سور و مرکز بخش (بخش نمشیر) نام برده‌اند. نهایتاً در تاریخ ۱۳۷۹/۳/۱۲ بر مبنای تبصره الحاقی به ماده ۴ قانون اساسی تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری ۱۳۶۲ به منظور ارتقاء و بالابردن سطح مراکز زیستی قابل ارتقاء، کانی‌سور با ۱۰۱۸ نفر جمعیت تبدیل به شهر و در تاریخ ۱۳۸۰/۰۷/۱۲ شهرداری در کانی‌سور افتتاح شد. (نقشه شماره ۱ موقعیت نسبی شهر کانی‌سور را نشان می‌دهد)

در مجموع از لحاظ ویژگی‌های طبیعی منطقه مطالعاتی، در منطقه کوهستانی غربی کشور با شرایط خاص آب و هوایی قرار گرفته وضعیت توپوگرافی و وجود کوه‌های مرتفع، شکل‌های اقتصادی و معیشتی و کالبدی-فضایی را به وجود آورده است، همچنین وجود منابع طبیعی هم‌چون آب، خاک، وضعیت دشت‌ها و دره‌ها و کوه‌ها جملگی بر محدودیت امکانات استقرار جمعیت و مراکز سکونتی تأثیر گذارده است.

نقشه شماره ۱: موقعیت نسبی شهر کانی سور

۵- تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده

به منظور ارائه راهکارها و سیاست‌ها، تحولات ساختاری- کارکردی شهر کانی‌سور در ابعاد مختلف اجتماعی، و کالبدی فضایی مورد بررسی قرار گرفت و نتایج به دست‌آمده در ۲ دسته تحولات اجتماعی- اقتصادی و تحولات کالبدی- فضایی در زیر آورده شده است.

۵-۱) تحولات اجتماعی-اقتصادی:

شناخت ویژگی‌های محیط اجتماعی انسانی همچون، تعداد، تراکم، توزیع فضایی جمعیت و ساختار اقتصادی، در کنار ساخت محیطی-اکولوژیکی و به عبارتی، بررسی توانمندی‌های بالقوه و بالفعل جمعیتی و اقتصادی، بخش مهمی از فرایند شناخت فضاهای سکونت‌گاهی و برنامه‌ریزی برای توسعه آن می‌باشد. لذا آگاهی از تغییرات حرکات و ترکیب جمعیتی فضاهای سکونت‌گاهی به علاوه فعالیت‌های اقتصادی، محقق جغرافیایی را به ترسیم هوشیارانه‌تر خطوط توسعه رهنمون می‌سازد. (امین نژاد، ۱۳۸۲، ۷۰)

براین اساس، انجام هرگونه اقدامی در راستای برنامه‌ریزی در سکونت‌گاه‌های انسانی به طور اعم و فضای سکونت‌گاهی مورد مطالعه به طور اخص، مستلزم توجه به ویژگی‌های جمعیتی-اقتصادی آن در گذشته، حال و آینده است، که این توجه خود نقش و اهمیت نیروها و عوامل شکل‌دهنده مانند «سیاست تبدیل روستا به شهر» را به نمایش می‌گذارد. از این رو سعی می‌کنیم تحولات بوجود آمده در ساخت اجتماعی-اقتصادی شهر کانی‌سور و تأثیر نقش‌پذیری شهری بر این تحولات را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

- بخش اجتماعی

با توجه به اطلاعات جمع‌آوری شده پیرامون تحولات جمعیت در شهر کانی‌سور و تأثیر نقش‌پذیری شهری در این تحولات می‌توان به واقعیات زیر دست یافت؛
- مطالعه سابقه تاریخی شهر کانی‌سور حاکی از قدمت ۵۰۰-۴۰۰ ساله سابقه سکونت در شهر کانی‌سور دارد.

- شرایط نسبتاً مناسب محیط طبیعی، موقعیت ارتباطی مناسب و تبدیل کانی‌سور به شهر به ترتیب نقش مهمی در اسکان جمعیت، مرکزیت مکانی و پویایی نسبی شهر کانی‌سور داشته است.

- در بررسی تغییرات نرخ رشد جمعیت در شهر کانی‌سور ۴ دوره زمانی مشخص قابل تفکیک است:

الف) کاهش ۲/۸ درصدی نرخ رشد جمعیت در طی دهه ۱۳۵۵-۱۳۴۵
 ب) افزایش ۱۰/۸ درصدی نرخ رشد جمعیت طی دهه ۶۵-۱۳۵۵ که عمدتاً متأثر از ناامنی جنگ تحمیلی در منطقه و پناه‌آوردن تعداد زیادی از ساکنین شهر بانه و روستاهای اطراف به شهر کانی‌سور، به خاطر موقعیت ارتباطی مناسب آن.
 ج) پایین آمدن ۱۱ درصدی نرخ رشد جمعیت در طی سال‌های ۷۵-۱۳۶۵ که عمدتاً متأثر از پایان جنگ هشت ساله و بازگشت مهاجرین به محل اصلی زندگی‌شان می‌باشد. و طی سال‌های (۷۸-۱۳۷۵) به علت مهاجرت حدود ۲۰ خانوار از طائفه کردها از شهر کانی‌سور، نرخ رشد آن ۸۱ درصد به ۰/۱۹- صدم درصد کاهش یافت.
 د) افزایش ۱/۳ درصدی نرخ رشد جمعیت بعد از تبدیل کانی‌سور به شهر در سال ۱۳۸۵، که از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر این روند افزایش جمعیت، تبدیل کانی‌سور به شهر و متعاقباً افزایش خدمات، افزایش دلبستگی و امید ساکنین به بهبود و توسعه شهر کانی‌سور می‌باشد.

- مقایسه تعداد جمعیت گروه‌های عمده سنی طی دو دوره زمانی ۱۳۷۸ و ۱۳۸۴ یعنی قبل و بعد از شهرشدن، حاکی از افزایش ۱۸/۴۷ درصدی تعداد جمعیت در این گروه سنی است. در واقع تبدیل روستای کانی‌سور به شهر و فراهم‌آوردن جذب هرچند ناچیز جمعیت فعال در بخش‌های مختلف فعالیتی طی این دوره زمانی را در این امر نباید نادیده گرفت.

- بررسی وضعیت مهاجرت در شهر کانی‌سور و مقایسه میزان مهاجرپذیری و مهاجرفرستی در طی دو دوره زمانی ۵ سال قبل و بعد از شهرشدن کانی‌سور حاکی از این است که طی ۵ سال بعد از شهرشدن مهاجرفرستی به میزان ۳۰ درصد کاهش یافته و مهاجرپذیری به میزان ۵۰ درصد افزایش یافته است.
- تحلیل اطلاعات نشان داد که میزان امیدواری ساکنین شهر کانی‌سور نسبت به پیشرفت، توسعه و آبادانی شهر در آینده متوسط به بالا می‌باشد.
- بررسی وضعیت سواد در شهر کانی‌سور حاکی از این است که در سال ۱۳۷۸ حدود ۷۴ درصد جمعیت ۶ سال به بالای کانی‌سور باسواد بوده‌اند. در بررسی و سیر تحول سواد برحسب ترکیب جنسی هرچند که همواره تعداد باسوادان مرد نسبت به زن در شهر کانی‌سور فزونی داشته است، ولی بعد از تبدیل کانی‌سور به شهر ما شاهد افزایش ۸/۳۴ درصدی تعداد باسوادان زن نسبت به قبل از نقش‌پذیری شهری کانی‌سور می‌باشیم این در حالی است که طی همین دوره زمانی تعداد باسوادان مرد ۴ درصد افزایش یافته است. از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر این افزایش باسوادی در بین زنان می‌توان به تبدیل کانی‌سور به شهر و متعاقب آن افزایش کمی و کیفی امکانات آموزشی، ایجاد ارزش‌های نوین و کاهش استفاده از نیروی کار زنان در فعالیتهای مختلف کشاورزی و دامداری اشاره نمود.
- در زمینه‌های فرهنگی ساکنین شهر کانی‌سور و حتی مناطق پیرامونی از وحدت و تجانس برخوردار می‌باشد. و در کل با تبدیل کانی‌سور به شهر هیچ‌گونه تحولی در ساختار نژاد، زبان و دین مردم کانی‌سور به وجود نیامده است.
- شهر کانی‌سور همانند دیگر نقاط سکونت‌گاهی پیرامونی دارای آداب و رسوم و اعیاد و مراسم ملی و مذهبی خاصی است که با تبدیل کانی‌سور به شهر

- تحولات جزئی در پوشاک، مراسم‌های ملی و مراسم‌های فرهنگی به وجود آمده است و به اصطلاح ساکنین رنگ و روی شهری پیدا کرده‌اند.
- کانی‌سور طی سال‌های اخیر و مخصوصاً متأثر از نقش‌پذیری شهری، دستخوش تغییراتی در زمینه‌های همچون کاهش بعد خانوار، افزایش خانوارهای هسته‌ای، افزایش اهمیت به فرزندان دختر و ... شده است.
- نظام قشربندی اجتماعی در شهر کانی‌سور به تبع دیگر تحولات، دچار تغییر گردیده است. برخی از اقشار طی سال‌های اخیر از جامعه کانی‌سور حذف شده و با تبدیل کانی‌سور به شهر اقشار جدیدی مثلاً کارمندان ادارات مختلف مثل شهرداری، مرکز خدمات شهر کانی‌سور و حومه و... اضافه شده‌اند.
- نظام مدیریت در شهر کانی‌سور طی سال‌های گذشته دچار تغییر و تحولاتی شده است و متأثر از سیاست تبدیل کانی‌سور به شهر شاهد افزایش نقش شوراهای اسلامی شهر کانی‌سور، شوراهای حل اختلاف و با سوادان در مدیریت شهر کانی‌سور نسبت به قبل از شهرشدن بوده‌ایم.
- بعد از تبدیل کانی‌سور به شهر گذراندن اوقات فراغت در بین گروه‌های مختلف سنی در شهر کانی‌سور دچار تغییر و تحول شده است و بنا به اصطلاح خودشان شهری شده است.
- بررسی روند همیاری‌ها و نحوه همیاری در شهر کانی‌سور حاکی از این است که با گذر زمان و متأثر از ورود تکنولوژی و نهایتاً تبدیل کانی‌سور به شهر انواع همیاری‌های سنتی کم‌رنگ‌تر شده‌اند. با تبدیل کانی‌سور به شهر نیازهای جدید احتیاج به همیاری، همچون حفظ و نگهداری میادین و فضاهای عمومی، پاکیزگی و تمیز نگه‌داشتن شهر و ... ایجاد شده است. و امید است که استفاده از اصول حاکم بر همیاری‌های سنتی الهام‌بخش امور جدید نیازمند به همیاری باشد.

- بخش اقتصادی

از تحولات ساختاری-کارکردی بوجود آمده در بخش اقتصاد آن پس از تبدیل کانی سوربه شهر می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- افزایش جمعیت ۱۸/۵ درصدی جمعیت فعال شهر کانی سور طی مقطع زمانی (۱۳۷۸-۱۳۸۴).

- اگرچه تعداد شاغلین شهر کانی سور پس از نقش‌پذیری شهری به میزان ۳۲/۸ درصد افزایش یافته است که بیشترین میزان افزایش در مشاغل اداری و دولتی (۳۲ نفر) ۴۱ درصد می‌باشد ولی در مجموع ۸۷/۶۸ درصد خانوارهای ساکن و مسئولین به میزان تأثیر کم و خیلی کم تبدیل کانی سور به شهر را در افزایش فرصت‌های شغلی برای ساکنین موثر دانسته و آن هم عمدتاً به خاطر افزایش ۱۸/۵ درصدی جمعیت فعال می‌باشد که ساکنین این روند افزایش فرصت‌های شغلی را در مقایسه با روند رشد جمعیت فعال ناکافی می‌دانند.

- نتایج مطالعات میدانی نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۴ مشاغل اصلی سرپرست خانوار در شهر کانی سور به ترتیب تجاری، کشاورزی، خدماتی، کارگری و صنعت می‌باشد، لازم به ذکر است که سمت و سوی تحولات بعد از تبدیل کانی سور به شهر به نفع فعالیت‌های خدماتی و کارگری بوده و از فعالیت‌های کشاورزی، دامداری و صنعت کاسته شده است.

- مقدار کل مساحت اراضی کشاورزی در سطح شهر در سال ۱۳۸۴، ۳۰۵ هکتار بوده که بالغ بر ۹۰ درصد آن به صورت دیم می‌باشد. تمامی اراضی در اختیار دهقانان کوچک و با شیوه سنتی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد و عمده محصولات زراعی آن شامل گندم، جو، و علوفه دامی است که ارزش افزوده قابل توجهی را ایجاد نکرده و بیشتر عملکرد مصرفی دارد. در مجموع پس از

تبدیل کانی‌سور به شهر نسبت به قبل از شهرشدن، به غیر از کاهش ۱۱ هکتاری میزان کل اراضی کشاورزی و افزایش ۲۵ درصدی عملکرد محصولات کشاورزی در واحد سطح تغییر چشمگیری در وضعیت کشاورزی شهر به وجود نیامده است.

- پس از تبدیل کانی‌سور به شهر تعداد دام شهر کانی‌سور به میزان ۶۵ درصد کاهش یافته است که این عامل نه تنها باعث کم شدن نقش دامداری در اقتصاد شهر کانی‌سور گردید، بلکه باعث کاهش تعداد شاغلین در این بخش و تغییراتی در ساختار اشتغال ساکنین شده است.

- تبدیل کانی‌سور به شهر هیچ‌گونه نقشی در ساخت و عملکرد بخش صنعت نداشته است.

- بیشترین تحولات بوجود آمده در ساختار اشتغال در شهر کانی‌سور در بخش خدمات می‌باشد به طوری که تعداد کل شاغلین بخش خدمات ساکن شهر در سال ۱۳۷۸ حدود ۴۰ نفر بوده است. ولی این تعداد در سال ۱۳۸۴ به ۶۵ نفر افزایش پیدا کرده است. یعنی تعداد شاغلین در بخش خدمات به میزان ۳۸/۵ درصد افزایش یافته است، همین عامل باعث افزایش عملکرد خدمات‌رسانی در شهر کانی‌سور شده است.

- در میزان تعداد خدمات و تأسیسات موجود در سطح شهر کانی‌سور در مقطع ۸۴-۱۳۷۸ تحولات قابل ملاحظه‌ای به وجود آمده است، به طوری که انواع خدمات و تأسیسات موجود در شهر، در سال ۱۳۸۴ نسبت به سال ۱۳۷۸ به میزان ۳۰/۲ درصد افزایش داشته است.

- بر اساس تحقیقات میدانی ۶۷/۳۵ درصد خانوارهای ساکن بر این باورند که کیفیت خدمات پس از تبدیل کانی‌سور به شهر رضایت‌بخش است، لذا می‌توانیم بگوئیم که کیفیت خدمات پس از نقش‌پذیری شهر کانی‌سور بهتر شده است.

- تبدیل کانی‌سور به شهر هیچ نقشی در بازاریابی و نحوه فروش محصولات تولیدی اعم از محصولات زراعی، باغی و دامی نداشته است.

۵-۲) تحولات کالبدی- فضائی:

چشم‌انداز هرمکان بازتاب فضایی- مکانی حاصل از روابط و مناسبات بین پدیده‌های محیط طبیعی و فرهنگ انسانی است که در بستر محیط طبیعی و براساس روابط انسان و محیط شکل گرفته است.

بافت عمومی سکونت‌گاه‌های روستایی بیانگر شکل، فرم و الگوی حاصل از تأثیرگذاری عوامل گوناگون در عرصه روستا و نحوه ارتباط و کنش متقابل این عناصر است. همچنین بافت کالبدی این سکونت‌گاه‌ها نمایانگر نحوه نظم‌پذیری خانه‌ها و استقرار اراضی زراعی و نیز چگونگی قرارگرفتن راه‌ها، میداين و شبکه معابر در کنار یکدیگر است.

بنابراین اجزای بافت سکونت‌گاه روستایی عبارتند از :

الف) خانه‌ها؛

ب) مزارع، باغ‌ها و مراتع؛

ج) مکان‌های عمومی و میداين؛

د) شبکه معابر به‌عنوان شریان ارتباطی مجموعه روستایی. (سعیدی، ۱۳۷۷، ۵۲)

به‌طور کلی عوامل مختلفی در بافت کالبدی روستاها تأثیر داشته‌اند که این عوامل در دسته‌های اصلی طبیعی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی قرار دارند و آنچه که باید در این بیان ذکر شود این است که در شکل‌گیری بافت کالبدی و تحولات آن تنها یک عامل دخالت نداشته بلکه عوامل فوق در ارتباط با هم بسته به درجه اهمیت در ساخت کالبد مؤثر بوده‌اند اما درجه تأثیرگذاری این

عوامل در همه جا یکسان نبوده ولی معمولاً در جاهایی که در زمینه‌ای محدودیت وجود داشته ساکنان دسترسی به آن عامل و تفوق بر آن را بر دیگر عوامل ترجیح داده‌اند.

لذا در راستای شناخت عوامل مؤثر در توسعه کالبدی کانی‌سور، عوامل مؤثر را به دو دسته عوامل داخلی و خارجی تقسیم‌بندی نموده و سپس جزئیات آن مورد بررسی قرار گرفته است و در ادامه به مهم‌ترین تحولات به وجود آمده در ساختار کالبدی- فضایی (معماری غالب، شبکه معابر، الگوی مسکن، کاربری‌ها، روابط و مناسبات و ...) پس از تبدیل کانی‌سور به شهر مورد بررسی قرار گرفته است. در مجموع در بررسی تحولات کالبدی- فضایی شهر کانی‌سور نتایج زیر حاصل شد:

- نقش عوامل مختلف مؤثر در بافت کالبدی- فضایی شهر کانی‌سور در دسته‌های اصلی طبیعی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی مورد بررسی قرار گرفته شده و نتایج به دست آمده به طور کلی عبارتند از:

الف) وجود چشمه طبیعی شهر کانی‌سور عامل مهمی در اسکان جمعیت و شکل‌دهی بافت کالبدی شهر کانی‌سور تا زمان ایجاد واحداث سیستم‌های لوله‌کشی بوده است.

ب) آب و هوای کوهستانی شهر کانی‌سور، فرم خاصی به بافت کالبدی شهر کانی‌سور بخشیده، به نحوی که نمود عینی آن در بافت کالبدی شهر مخصوصاً در اجزای بافت قدیمی همچون ساختار مسکن، نوع مصالح ساختمانی، شیب معابر و... پیداست.

ج) به خاطر کمبود زمین هموار در شهر کانی‌سور، ساکنین در گذشته همواره خانه‌ها را بر روی دامنه‌های با شیب تند ساخته‌اند، اما در سال‌های اخیر و

متأثر از کاهش نقش فعالیت‌های کشاورزی در اقتصاد خانوار و تبدیل کانی‌سور به شهر و رونق فعالیت‌های جدید خدماتی-اداری ساخت وسازها بیشتر در زمین‌های هموار صورت می‌گیرد.

د) عوامل انسانی مثلاً فضا و ابزار کار، توان اقتصادی یا قدرت خرید خانوار، عوامل اجتماعی و فرهنگی و تحولات آنها در سال‌های اخیر و مخصوصاً پس از تبدیل کانی‌سور به شهر باعث تأثیراتی همچون کشیده شدن بافت جدید، تخلیه بافت قدیمی شهر، گسترش ساخت و سازهای مقاوم به سبک شهر و ... شده است. ه) نزدیکی کانی‌سور به شهر بانه باعث شده که شهر کانی‌سور در زمینه‌های مختلفی همچون الگوی مسکن، نوع معماری مصالح ساختمانی، شیوه زندگی و ... از شهر بانه متأثر بشود.

و) نهادها و سازمان‌های مختلف مثل جهاد، بنیاد مسکن، آموزش و پرورش متأثر از سیاست‌های دولت به منظور توسعه و بهبود شهر کانی‌سور با اجرای طرح‌های مختلف (هادی روستایی، هادی شهری و ...) در تحول سیما و بافت کالبدی شهر کانی‌سور خیلی تأثیرگذار بوده‌اند.

- به طور کلی تحول در سیمای کالبدی شهر کانی‌سور طی ۳ دوره زمانی الف) قبل از سال ۱۳۴۹ (احداث جاده بانه-سردشت) ب) (۱۳۷۸-۱۳۴۹) ج) بعد از تبدیل کانی‌سور به شهر مورد بررسی واقع شده است. با تبدیل کانی‌سور به شهر شاهد تحولاتی در سیمای کالبدی شهر کانی‌سور افزایش عرض معابر، احداث خیابانها، میادین و ... بوده‌ایم.

- در ارتباط با تحولات بوجود آمده در مسکن بعد از نقش‌پذیری شهری کانی‌سور، شاهد تحول در قرارگیری و آرایش فضای مسکن، تغییر در بافت و آرایش درونی مسکن به سبک مسکن شهری، افزایش تعداد اتاق در واحد

مسکونی، افزایش تعداد خانوار در واحد مسکونی، تغییر در چهره بیرونی مساکن، توجه به زیبایی مساکن، افزایش کیفیت ابنیه، استفاده از مصالح بادوام و ... بوده‌ایم.

- پس از نقش‌پذیری شهرکانی‌سور، تعداد وسایل نقلیه و افزایش مسافرت‌های روزانه به شهر کانی‌سور در ارتباط با فعالیت‌هایی همچون تهیه مایحتاج زندگی مانند خرید پوشاک، خرید لوازم منزل، خرید وسایل و ادوات کشاورزی و غیر کشاورزی و ... افزایش داشته است، لازم به ذکر است که تبدیل کانی‌سور به شهر باعث کاهش مراجعات ساکنین شهر کانی‌سور برای گرفتن خدمات اداری، آموزشی و بهداشتی به دیگر سکونت‌گاه‌های شهری در رتبه بالاتر شده است.

- در بررسی تغییر و تحول کاربری‌ها، سه دوره زمانی، سال ۱۳۷۰ اجرای طرح هادی روستا- شهر کانی‌سور، سال ۱۳۸۳ اجرای طرح هادی شهری کانی‌سور و نهایتاً سال ۱۳۹۰ چشم‌انداز طراحی شده در طرح هادی شهر کانی‌سور مورد توجه قرار گرفته است. که بر آن اساس تعداد کاربری‌ها در سال ۱۳۷۰، ۱۳۸۳، ۱۳۹۰ به ترتیب ۱۱، ۱۷، ۲۲ کاربری می‌باشد. در مجموع تعداد کاربری‌ها در افق ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۷۰ حدود ۸۰ درصد افزایش خواهد یافت.

- مشخصات عمومی نهادهای موجود در شهر کانی‌سور و تغییرات به وجود آمده در آنها در طی دو دوره زمانی قبل و بعد از شهرشدن، بررسی شده است. نهادهای فعال در شهرکانی‌سور از دیدگاه ساکنین شهر کانی‌سور بعد از نقش‌پذیری شهری به ترتیب ثبت و احوال، نمایندگی آموزش و پرورش، مرکز بهداشت و درمان، بخشداری، بانک، مرکز خدمات جهاد کشاورزی و شهرداری می‌باشند.

- روابط شهرکانی‌سور با فضاهای سکونت‌گاهی رده بالاتر از خود بانه، مراکز استان و با سکونت‌گاه‌های پیرامونی خود به طور خلاصه مورد بررسی قرار گرفته شده و تغییر و تحولات به وجود آمده بعد از شهرشدن کانی‌سور در این روابط

حاکی از این است که در مجموع مراجعات ساکنین شهر کانی‌سور به بانه در ارتباط با امور اقتصادی بعد از شهرشدن بیشتر شده و در رابطه با امور اداری، آموزشی و بهداشتی کمتر شده است.

دامنه ارتباط روستاهای پیرامونی بسته به میزان مسافت و دوری و نزدیکی از شهر کانی‌سور متفاوت می‌باشد. مهم‌ترین عامل ارتباط سکونت‌گاه‌های روستای پیرامون با شهر کانی‌سور در حال حاضر امکانات اداری-اعتباری می‌باشد.

۶- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری:

شکل‌گیری، رشد و تحول سکونتگاه‌ها در مناطق مختلف کشور، متأثر از ساخت و روابط (محیطی-اکولوژیکی، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، کالبدی-فضایی، نهادی-اداری) می‌باشند.

بررسی، شناخت، تبیین و تفسیر تحولات ساختاری-کارکردی ناشی از نقش‌پذیری سکونت‌گاه‌های روستایی بزرگ که نقطه آغازین شهرهای کوچک و متوسط در آینده هستند، می‌تواند گام مؤثری در توسعه و پویایی آنها باشد. در راستای پی‌بردن به تحولات ساختاری-عملکردی ناشی از تبدیل نقاط روستایی به شهر، شهر کانی‌سور واقع در شهرستان بانه به عنوان یک سکونت‌گاه روستاشهری که در سال‌های اخیر به شهر تبدیل شده است بعنوان نمونه موردی انتخاب شده است. در مجموع در فرایند بررسی، تحولات ساختار-کارکردی شهر کانی‌سور سه دوره زمانی قابل‌ملاحظه است.

الف) از ابتدای شکل‌گیری تا اوایل دهه ۱۳۷۰.

ب) از سال ۷۸-۱۳۷۰ (نقش‌پذیری بخشی).

ج) از سال ۱۳۷۸ به بعد (نقش‌پذیری شهری).

طی دوره اول تحولات به وجود آمده، نسبی بوده و از سرعت قابل توجهی برخوردار نبوده است. اما طی دوره دوم و متعاقباً دوره سوم (بعد از شهرشدن)، روند تحولات سرعت بیشتری به خود گرفته و باعث تغییرات زیادی در عرصه‌های مختلف ساختاری-کارکردی شده است.

در مجموع، از فرایند بررسی تحولات ساختاری-کارکردی کانی‌سور پس از نقش‌پذیری شهری می‌توان دریافت که ایجاد ساختارها جدید، تغییراتی در بافت کالبدی شهر، ساختار مدیریتی و .. به وجود آورده است. و همچنین افزایش کمی و کیفی امکانات آموزشی، کاهش مهاجرفرستی و افزایش مهاجرپذیری، کاهش نقش فعالیت‌های زراعت و دامداری و افزایش فعالیت‌های خدماتی و اداری، انواع امکانات و خدمات، بهبود نظم هندسی آرایش فضایی مساکن، تغییر در روابط و مناسبات سکونتگاه‌های و... از جمله تغییراتی بوده که در ساختارها و عملکردهای سابق به وجود آمده است.

لازم به ذکر است که برخی از ساختارها و عملکردهای سابق همچون بخش صنعت به علت عدم ایجاد تأسیسات و کارگاه‌های صنعتی جدید و بخش کشاورزی به علت (تقطیع و پراکندگی اراضی، تداوم فنون و روش‌های سنتی بهره‌برداری از آب و خاک، عدم تغییر در بازاریابی و فروش محولات و...) دچار تغییر و تحول نشده‌اند. با توجه به بررسی‌ها و مطالعات صورت گرفته و نتایج تحقیق، در راستای افزایش جنبه‌های مثبت تحولات ساختاری-کارکردی ناشی از تبدیل کانی‌سور به شهر و افزایش میزان رضایت‌مندی مردم پیشنهادات زیر ارائه می‌شود.

۷- پیشنهادات و راهکارها

- ۱- شناسایی و تعیین نوع جدیدی از سکونت‌گاه‌ها در کشور تحت عنوان روستا-شهر، مثل کانی‌سور که پاره‌ای از ویژگی‌ها و معیارهای شهری و روستایی را توأمان در خود دارند. و ارائه تعریف، ملاک‌ها و معیارهایی برای آن‌ها در ابعاد مختلف در سطح کشور.
- ۲- توجه مسئولین در سطح کل کشور در فرایند تبدیل نقاط روستایی به شهر، به مسائلی همچون عدم‌شتابزدگی درسیاست تبدیل، داشتن آستانه جمعیتی مناسب برای شهرشدن، فراهم‌آوردن بسترها و زمینه‌های لازم، توجه به ساختار اقتصادی و معیشتی مردم، توانایی مردم در تأمین درآمد شهرداری، توانایی پرداخت هزینه‌های بعد از شهرشدن و....
- ۳- افزایش مشارکت مردم در مدیریت شهری: نقش‌پذیری شهری نیازهای جدیدنیازمندبه همیاری مانندحفظ ونگهداری میادین و فضاهای عمومی، پاکیزگی و تمیزنگه‌داشتن شهر و.. به وجود آورده است. لذا بدون مشارکت مردمی نمی‌توان شاهد پایداری توسعه شهر کانی‌سور باشیم.
- ۴- به خاطر نقش‌پذیری شهری کانی‌سور، مستقل‌شدن نمایندگی‌های ادارات موجود، ارتقاء توانایی ایفاء کلیه عملکردهای تخصصی، افزایش هماهنگی در عملکردهای بین آنها و ایجاد نهادهای جدید مانند نمایندگی بیمه و شعبه قضایی، در راستای کاهش مراجعات ساکنین کانی‌سور و روستاهای پیرامونی به شهر بانه، کاهش هزینه‌ها و افزایش پیوندهای روستا-شهری ضرورت دارد.
- ۵- باتوجه به اینکه بعد از نقش‌پذیری شهری، افزایش قیمت زمین و متعاقب آن رواج سوداگری زمین و در قسمت‌هایی از شهرتغییر کاربری اراضی کشاورزی به غیرکشاورزی اتفاق افتاده است. توجه مسئولین به این مهم، از یک طرف به خاطر

افزایش توان خرید زمین توسط ساکنین روستاهای پیرامون در کانی‌سور و عدم‌مهاجرت آنها به شهر بانه و از طرف دیگر جلوگیری از رواج سوداگری زمین و تخریب اراضی کشاورزی، ضرورت دارد.

۶- در ساختار اقتصادی کانی‌سور، فعالیت دامداری هنوز هم در حال حاضر در داخل شهر انجام می‌شود. لذا انتقال محل نگهداری دام و علوفه به یک مکان مناسب در خارج از شهر از یک طرف در راستای حفظ زیبایی و جنبه بهداشتی شهر و از طرف دیگر تشویق به منظور ادامه این فعالیت به عنوان یک ضرورت مطرح می‌شود.

۷- باتوجه به موقعیت ارتباطی مناسب کانی‌سور، پذیرش نقش مکان مرکزی و مرکزیت سیاسی- اداری نسبت به روستاهای پیرامونی و نقش‌پذیری شهری، احداث و ایجاد بازارهایی مانند بازار روز خدمات، احداث بیمارستان، پایانه حمل و نقل و تأسیس شرکت‌های تعاونی، از یک طرف منجر به تأمین نیازهای مختلف ساکنین کانی‌سور می‌شود و از طرف افزایش پیوندهای روستا- شهری و کاهش مراجعات به سکونتگاه‌های بالاتر را فراهم می‌سازد.

۸- با توجه به تعداد و انواع امکانات و خدمات موجود در شهر کانی‌سور و نظرسنجی مردم در ارتباط با کمبودهای شهر، اتمام عملیات اجرائی تعریض خیابان‌های اصلی شهر و تعریض معابر کم عرض، در بافت سنتی و دادن اعتبارات مالی (وام مسکن و...) به واحدهای نیازمند به نوسازی یا بازسازی مخصوصاً در بخش بافت سنتی، گازکشی شهری، احداث پارک، احداث یک استادیوم ورزشی مجهز، بازسازی لوله‌کشی آب آشامیدنی و فاضلاب‌کشی شهر پیشنهاد می‌شود.

منابع مأخذ:

- ۱- امین‌نژاد، کاوه؛ مبانی جغرافیایی توسعه اجتماعی، اقتصادی و کالبدی آتی شهرستان بانه، تهران، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۲.
- ۲- افتخاری، عبدالرضا؛ جزوه روش‌شناسی و تکنیک‌های تحقیق، مقطع دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۵.
- ۲- ایزدی خرامه، حسن؛ تبدیل روستا به شهر و نقش آن در توسعه روستایی، مورد مطالعه: استان فارس، تهران، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۱.
- ۳- بخشداری شهر کانی‌سور؛ ۱۳۸۴.
- ۴- دولفوس، اولیویه؛ فضای جغرافیایی، ترجمه سیروس سهامی، انتشارات محقق.
- ۵- راد، پرویز؛ چگونگی تبدیل روستاهای بزرگ به شهر، نشریه سپهر، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۰، دوره دهم، شماره ۳۹.
- ۶- زرگر، اکبر؛ درآمدی بر شناخت معماری روستایی ایران، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۸.
- ۷- سعیدی، عباس؛ مبانی جغرافیای روستایی، ۱۳۷۷، تهران، انتشارات سمت.
- ۸- سعیدی، عباس؛ جزوه درسی روش تحقیق در جغرافیا، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم زمین، ۱۳۷۸ و ۱۳۸۲.
- ۹- شکوئی، حسین؛ دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری، انتشارات سمت، تهران، ۱۳۷۳.
- ۱۰- شیرازی، محمودرضا؛ نقش کارکردی شهرهای کوچک در توسعه منطقه‌ای مورد: حمیدیه، تهران، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۸.
- ۱۱- طاهرخانی، حبیب‌الله؛ تبدیل روستاهای بزرگ به شهر، نگاهی به یک سیاست، شهرداریها، دوره اول، شماره ۵.
- ۱۲- فریدمن، جان و مایک داگلاس؛ توسعه روستا - شهری، ترجمه عزیز کیاوند، تهران، ۱۳۶۳، انتشارات سازمان برنامه و بودجه.
- ۱۳- گلی، علی؛ تحلیل فرایند گذار از روستا به شهر و طراحی مدلی برای شناسایی روستاهای در حال گذار در ایران، تهران، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۳.

- ۱۴- فنی، زهره؛ شهرهای کوچک (رویکردی دیگر در توسعه منطقه‌ای)، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور، ۱۳۸۲.
- ۱۵- مرکز آمار ایران؛ سرشماری عمومی نفوس و مسکن، شناسنامه آبادی‌های کشور، استان کردستان، شهرستان بانه، (۷۵-۱۳۴۵).
- ۱۶- مرکز بهداشتی- درمانی شهر کانی‌سور و مرکز خدمات و ترویج جهاد کشاورزی؛ شهر کانی‌سور، ۱۳۸۴.
- ۱۷- مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری، ارزیابی سیاست تبدیل روستاها به شهر، ۱۳۷۶.
- ۱۸- مؤمنی، مصطفی؛ پایگاه علم جغرافیا در ایران، جلد اول، ۱۳۷۷، انتشارات فرهنگستان علوم.
- ۱۹- نظریان، اصغر؛ جایگاه شهرهای کوچک در سازماندهی فضایی و توسعه ملی، مورد استان زنجان، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال یازدهم، شماره ۳، مشهد، ۱۳۷۵.
- 20- David, Waugh, Geography, An Integrated approach. ", 2004, Kaliani publishers
- 21- Rondienlli, dennis A. 1983, "Dynamics of Growth of secondary cities in developming countries",The geographical Review, vol, 73, No1, pp. 44-57.